

OOSTERSE FILOSOFIE
SCHEURKALENDER 2018

Michel Dijkstra & Simone Bassie (red.)

ISVW UITGEVERS

Het geheim van de ontmoeting

“Het fenomeen ontmoeting is momentaan,” stelt de Zuid-Koreaanse filosoof en kunstenaar Lee Ufan. “Door abrupte, korte lichtflitsen bevrijdt een ontmoeting menselijke wezens van de eenzijdigheid en isolatie van het ego, zij het tijdelijk.”

Met deze nadruk op de samenkomst van de mens met de ander of het andere wijst Ufan naar het hart van de filosofie. Socrates' wijsgerige praxis bestond immers uit het ontmoeten van mensen op straat, die hij hielp om de waarheid te baren in hun geest. Eenzelfde mentaliteit tekent het werk van Confucius en Boeddha. Deze grote beoefenaren van de dialoog verklaarden respectievelijk dat zij “slechts een doorgeefluik en geen uitvinder” waren en dat iedereen hun woorden moest testen zoals een “smid zijn goud in het vuur”. Zo doet een wijsgerige ontmoeting niet alleen nieuw inzicht ontstaan, maar kan zij de geest ook scherpen, verdiepen en flexibiliseren.

Het lezen van wijsheidsteksten uit een andere traditie dan de onze vormt een denkexercitie die in lijn ligt met de open stamvaders van de filosofie uit oost en west. In het geval van oosterse bronnen komt hier nog een extra dimensie bij, omdat het fenomeen ‘ontmoeting’ door enkele grote Aziatische denktradities zoals het (zen)boeddhisme en het taoïsme uitvoerig wordt belicht. Zo kan de lezer via deze kalender kennismaken met teksten uit Indiase, Tibetaanse, Chinese, Japanse en islamitische intellectuele stromingen.

Binnen dit voor de oosterse filosofie representatieve scala bevindt zich een poëtische vorm die een directe, in Ufans woorden “lichtflitsachtige” ontmoeting tussen lezer en tekst wil bewerkstelligen: de haiku. Conform de Japanse schrijfwijze geven wij deze puntige gedichtjes interpunctie- en hoofdletterloos weer:

oude vijver
een kikker springt erin
geluid van water

Deze bekende haiku van de zeventiende-eeuwse Japanse grootmeester Basho daagt niet alleen de lezer uit om de beelden van een vijver en een kikker te proeven en te duiden, maar spreekt ook zelf over een ontmoeting. Namelijk tussen diezelfde oude vijver en de springende kikker. Een gangbare duiding van dit treffen is dat Basho in het gedicht zijn realisatie van de verlichting beschrijft: het opengaan van zijn verstofte en gefixeerde geest (“de oude vijver”) door de ontmoeting met iets of iemand van buitenaf (“een kikker”). Op die manier wordt de dichter plotseling bevrijd van zijn eenzijdige perspectief op mens en wereld.

Hoe dit buitengewoon vruchtbare proces precies in zijn werk gaat, is wellicht onmogelijk uitputtend te beschrijven. Het is, in de woorden van de al even intens als Basho dichtende Paul Celan (1920-1970), een geheim: het geheim van de ontmoeting. Wij hopen dat de volgende kalenderblaadjes dit raadsel mogen vergroten.

Redactie Oosterse Filosofie Scheurkalender

OOSTERSE FILOSOFIE SCHEURKALENDER 2018

JANUARI

MAANDAG

1

OPTIMISME

**Wat je geleerd hebt in de
praktijk brengen, is dat
niet aangenaam?**

Confucius (551–479 v.Chr.) in *De gesprekken*

1 JANUARI 2018

Het eerste karakter van *De gesprekken (Lunju)* van Confucius is *xue*: studeren. De betovergrootvader van het Chinese denken meent dat het in praktijk brengen van kennis een grote vreugde is. In de volgende uitspraak stelt hij: "Als een vriend van ver komt om je te bezoeken, is dat geen vreugde?" Met deze twee zinnen over studeren en het ontmoeten van vrienden toont Confucius zijn optimistische aard, die door veel denkers na hem wordt voortgezet. In tegenstelling tot een westerse filosoof als Descartes begint zijn denken niet met twijfel aan het bestaan van de werkelijkheid. Integendeel: de werkelijkheid is een gegeven en het komt erop aan om zo goed mogelijk in het netwerk van al je relaties te functioneren.

Redactie Oosterse Filosofie Scheurkalender

OOSTERSE FILOSOFIE SCHEURKALENDER 2018

JUNI

MAANDAG

11

ONDERZOEK

**Kijk voor de waarheid in je
eigen geest.**

Chen Xianzhang (1428–1500)

11 JUNI 2018

Wat is de juiste manier om filosofisch onderzoek te doen? Deze vraag speelde een grote rol in het neoconfucianisme uit de Chinese middeleeuwen. Opvallend genoeg is er in dit debat een parallel te vinden met de discussie tussen empiristen en rationalisten in het Westen. Een belangrijke filosoof, Zhu Xi, stelde namelijk dat je de buitenwereld moest bestuderen om zo de principes die ten grondslag liggen aan de natuur, te doorgronden. Hij beschreef dus een beweging van empirisme naar idealisme. De dichter en denker Chen Xianzhang stelde juist dat je met de eigen geest moest beginnen. In jezelf zijn alle principes aanwezig die je in de buitenwereld op een concreet niveau aantreft.

Redactie Oosterse Filosofie Scheurkalender

OOSTERSE FILOSOFIE SCHEURKALENDER 2018

SEPTEMBER

ZATERDAG

15

DHARMA

**De dharma behoort toe aan wie
het beoefent.**

Tibetaans gezegde

15 SEPTEMBER 2018

Boeddha was van oorsprong een rebelse hindoe. Hij verzette zich tegen het kastesysteem en keerde zich ook tegen extreem ascetisme. Ook keerde hij zich tegen de notie van een zelf. Iedere notie van Zelf, God, schepper, goed en kwaad, zuiver of onzuiver, waar of niet-waar dient uiteindelijk losgelaten te worden. Geen titel of geboorterecht kan aanspraak op de waarheid van de dharma doen. Enkel de praktische toepassing van het onderricht kan de waarheid van de dharma tot leven brengen. Er is veel te zeggen over de leer van de Boeddha, maar uiteindelijk dient ze niet besproken, maar beoefend te worden om op waarheid onderzocht en gerealiseerd te worden.

Bert van Baar

OOSTERSE FILOSOFIE SCHEURKALENDER 2018

DECEMBER

ZONDAG

2

KUNST

**Kunst is een vorm. Een vorm
heeft een inhoud. Het laat een
waarde zien die je wilt bereiken.**

Thomé H. Fang in *Creativiteit in de mens en in de natuur*
(1980)

2 DECEMBER 2018

Voor de Chinese filosoof Thomé H. Fang (1899–1977) was kunst iets wat de kwaliteit van het menselijk leven moest verbeteren. Hij vergeleek de “geest van de kunst” dan ook met “de geest van de liefde” die “niets anders dan een grote kunst is om het leven een volmaakte schoonheid te geven”. Het bijzondere van Chinese kunst was volgens Fang het vermogen om deze intimiteit te tonen, die ten diepste tussen alle dingen aanwezig is. Zo kan het leven zich voorbij alle waardeoordelen tonen als “een wonderlijke beweging, een onuitputtelijk stromen van energie dat de ‘sluier van het bekende’ oplicht”.

Redactie Oosterse Filosofie Scheurkalender

OOSTERSE FILOSOFIE SCHEURKALENDER 2018

Uw dagelijkse dosis wijsheid uit de Aziatische wereld

**de Kaneitempel
op het ritme van de gong
bidt vroom de koekoek**

Shiki (1867-1902)

Als ik naar binnen kijk en beseft dat ik
niets ben, is dat wijsheid.

Nisargadatta Maharaj (1897-1981)

**Meditatie in actie is oneindig
meer waard dan meditatie in
stilte.**

Zenmeester Hakuin (1686-1768)

